

הלכות בציעת הפת סימן קסח

קנא באר הגולה

ל שם בנמרא מ אנור
ושיבלי-הלקט בשם רבי
ישעיה

'בורא מיני מזונות' וברכה אחת מעין שלש, (צ) ואפילו קבע סעודתו (לד) עליו: טז לנהמא דהדנקא, (צא) והוא (לה) לחם שאופין בשפוד ומושחין אותו בשמן או במי-ביצים, וכן לחם העשוי לכותח, שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה, (צב) מברך עליו 'בורא מיני מזונות': יז *פשטיד"א¹ (צג) הנאפה בתנור בכשר או בדגים או (לו) [לו] בגבינה (צד) מברך עליו 'המוציא' וברכת-המזון: הגה ודוקא שאפאו בתנור בלא משקה, אבל אם אפאו במחבת במשקה

שערי תשובה

מקמח ממש מברך עליו המוציא ומכ"ש בפת פרוז, וירא שמים לא יאכל כי אם בתוך הסעודה, ע"ש: [לו] בגבינה. עב"ט. ועין במג"א שמחלק בין נילוש במי-ביצים לשאר משקים, ועין באבן-העזר ובדגול מרבבה ומעשה-הנסיים ובשורת בית-אפרים סימן הג"ל באורך בענין זה, וכבר כתבתי מסקנת הדברים בס"ק כד, ובמחזיקי-ברכה הביא דברי התוספות:

מקמח ממש מברך עליו המוציא ומכ"ש בפת פרוז, וירא שמים לא יאכל כי אם בתוך הסעודה, ע"ש: [לו] בגבינה. עב"ט. ועין במג"א שמחלק בין נילוש במי-ביצים לשאר משקים, ועין באבן-העזר ובדגול מרבבה ומעשה-הנסיים ובשורת בית-אפרים סימן הג"ל באורך בענין זה, וכבר כתבתי מסקנת הדברים בס"ק כד, ובמחזיקי-ברכה הביא דברי התוספות:

ביאור הלכה

* פשטיד"א¹ הנאפה וכו'. עיין במשנה ברורה דאפילו בדלא קבע סבירא ליה להמחבר דמברך עליו 'המוציא'. ובאמת כן מוכח בריא"ז וזה לשונו שם: וכן פת הבא בכיסנין, והוא הפת העשוי בדבש או במיני תבלין שאוכלין אותו כעין מיני מתיקה לקינוח סעודה, אם קובע וכו', ואם אינו קובע וכו'. ומורי זקני הרב באר, שהמוליות הנאפות בתנור שהן מלאות בשר או דגים או גבינה או מיני ירקות, מברך עליהן 'המוציא', וכן נראה בעיני עיקר, שהן עשוין פת וליפתן כאחד ולקביעת סעודה הם עשוין, עד כאן לשונו שם בפסקי הלכות למסכת ברכות, ומוכח גם-כן בשלטי-הגבורים, ורמז לזה המגן-אברהם, ודלא כהט"ז בהבנת דין זה שסבירא ליה דהכוונה דוקא בדקבע. והנה ראיתי שהרבה אחרונים מסכימים לדינא לדברי הט"ז, שממולא בכשר ודגים דינו כמו ממולא בפירות שאינו מברך עליהם 'המוציא' וברכת-המזון אלא בדקבע, ומביאים ראיה לדבריהם מספר התניא שכתב כן בהדיא. והנה באמת כד נעייין היטב במקור הדברים יראה דאף המחבר מודה לדברי הט"ז דמילוי בשר הוא כמו מילוי פירות, ורק דהמחבר מיירי בשהיה עשוי כעין סתם לחם שעשוי לשבוע, ועל-כן לא הוא בכלל פת כיסנין שעשוי רק לקינוח ולמתיקה בעלמא [וכמו שכתבו הפוסקים דפת כיסנין הוא העשוי רק לקינוח סעודה בעלמא], וכמו שמורה לשון הריא"ז שכתב שהן עשוין פת וליפתן כאחד ולקביעת סעודה הם עשוין, ורוצה לומר דחשיב הבשר והדגים שממולא בתוכו כמו שאוכל לחם עם בשר ודגים, הואיל שלהם זה עשוי לקביעת סעודה ולא לקינוח; אכן אם עשוים ריקים קטנים ומעורב בהן פתיתין של בשר וניכר שאין עשוין רק לקינוח אחר הסעודה, דינו ממש כפת שמעורב בפירות ובשאר מיני מתיקה, דאינו מברך עליהם 'המוציא' וברכת-המזון בדלא קבע. וקרוב בעיני דבהכי מיירי התניא דפסק דהוי כפת כיסנין, וכן מוכח מחמד-משה לדינא כמו שכתבנו וכן מוכח בדרך-החיים, ועל-פי הדברים האלה כתבתי דברי שבמשנה ברורה:

ביצים, דהיינו מה שקורין קיכלי"ך², (פג) מסתפק במגן-אברהם אם הוא בכלל פת כיסנין, ודרך-החיים והגר"ז החליטו (פג) שהוא בכלל פת כיסנין, וכן במגן-גבורים וכן המנהג [אחר-כך מצאתי שכן כתב גם-כן בהנהגת הגר"א]. ומכל מקום כתב במגן-גבורים, דירא שמים לא יאכל כי אם כשכל הלישה הוא על מי-ביצים ולא נתערב בו מים כלל. ונראה דאם הוא (פד) דק

שער הציון

(עט) עיין בנהר-שלום ובבגריי-ישע שדחו ראיותיו: (עט) מגן-אברהם: (פ) ואפילו בדלא קבע עליהו: (פג) דהא זהו ביאור על טריתא הנאמר בנמרא, ושם דעת המחבר דפטור אפילו בדקבע עליהו: (פג) עיין באבן-העזר ובדגול מרבבה וכן בחמד-משה שכולם דחו ראיית המגן-אברהם מהתוספות, ועיין בבגריי ישע שגם הוא דחה ראיית המגן-אברהם והביא מהר"ן [בביצה פ"ב] מפורש דכוונת התוספות שהיה רק מלמעלה טוח על פניו במי-ביצים, אבל עיקר לישתו אימא דהיה ממים, עיין שם: (פג) ולפי זה אפילו היה רק הרוב מי-ביצים גם-כן מהני, כמו פת שנילוש על רוב דבש ומיעוט מים, וכנ"ל בסעיף ז במשנה ברורה בשם האחרונים: (פד) וכהיא דסעיף ז לענין כעבים יבשים, עיין שם:

תרגום: 1 מרקחת של מיני פירות או בשר הנאפית בין דפי עיסה. 2 עוגיות.

באר היטב

מאד כמ"ש ס"ח: (לד) עליו. מ"א חולק ופסק דמהני קביעות כטרייתא כמו בטרוקנין, ומ"מ אותן שאופין בדפוס ברזל אעפ"י שהן מכותסין בדפוס שקורין וואלפלטקי"ס מ"מ כיון שהן ריקין דקין מאד אחר האפייה, אפילו קבע עליהו לא הוי קביעות ומברך במ"מ, עמ"א: (לה) לחם. כלומר בצק, דלחם שאופין בשפוד לחם גמור הוא, מ"א: (לו) בגבינה. ע"ל ס"ק לא מש"ש. וט"ז כתב דלעולם הוי כיסנין, בין במילוי בשר בין במילוי פירות, והש"ע איירי כאן בקבע סעודתו וקמ"ל דהוי"א דפשטיד"א זו אפילו קבע סעודתו לא יברך המוציא מכח דעיקר בשר, קמ"ל דלא, ע"ש. ומ"א מחלק בין מילוי בשר למילוי פירות ובשמים, דמילוי פירות ובשמים הוי קינוח והוי כיסנין, ע"ש. ודע דפת של כיסנין דמברך עליה במ"מ הוא אפילו אם אפאו בתנור. כללי סימן זה: א' עיסה שנילושה במי-פירות ונאפית אחר-כך, בסעיף ז. ב' אם נטגנה במי-פירות או במים, בסעיף יג. ג' ואם ממולא בפירות, בסעיף ז. ד' ואם ממולא בכשר ודגים, בסעיף ז. וכל זה בבלייתו עבה. ה' בלייתו רכה, בסעיף ח ובסעיף יד וט"ז. ו' לחם גמור ששראו ובישלו אח"כ, בסעיף י. כן הוא להמחבר מ"א דמחלק בין מילוי בשר למילוי פירות, אבל להמחבר ט"ז אין חילוק בין מילוי בשר או שאר דברים ולעולם הוי כיסנין, ואיירי בסעיף ז בין במילוי בשר בין בשאר דברים, וסעיף יז איירי בדקבע עליהו ודוק. ועיין בבני-חייא ובפרח-שושן כלל א סימן ה וסימן ג וביר-אהרן:

משנה ברורה

שאופין אותו כגומא ומתקבץ העיסה יחדיו נעשה כמו פת [רא"ש]: (צ) ואפילו קבע וכו'. המגן-אברהם (עט) מצדד דבקבע מברך עליו 'המוציא' [וכן הוא דעת הב"ח לדעת הטור]; וכתב באליה רבה דמחמת זה אין לאכול אלא תוך הסעודה, ובמגן-גבורים מכריע לדינא כהשולחן-ערוך, עיין שם: טז (צא) והוא לחם. כלומר, (עט) בצק, דלחם שאפאו בשפוד (פ) לחם גמור הוא: (צב) מברך עליו 'בורא מיני מזונות'. היינו (פג) אפילו בדקבע עליהו, ועיין בטור, דאם עשאה ערוכה ונאה כעין גלוסקא מברך עליה 'המוציא', והשולחן-ערוך השמיט, ועיין במגן-אברהם ואליה רבה וביאור הגר"א מה שכתבו בזה; ועל-כל-פנים לאכול מזה כדי שביעה בוודאי יש ליהור שלא לאכול כי אם בתוך הסעודה: יז (צג) הנאפה בתנור. והוא הדין הנאפה באילפס בלא משקה: (צד) מברך עליו 'המוציא'. היינו אפילו בדלא קבע עליהו. ולא דמי לפת הבאה בכיסנין (דפירושו פת הממולא בפירות וכתבלין, המבואר בסעיף ז) דלא מברך עליהו 'המוציא' בדלא קבע סעודה עליהו, דשאני התם דאין עשוין אלא לקינוח סעודה ולמתיקה, מה שאין כן פשטיד"א¹ שממולא בכשר דרך לאכלם לרעבון וכדי לשבוע, והוי כמו שאר פת ובשר כשאוכל כאחד. ונראה פשוט, דאם עשוין ריקין קטנים ומעורב בהם פתיתין של בשר, וניכר שאין עשוים כי אם לקינוח אחר הסעודה, דינו ממש כפת שמעורב בפירות ובשאר מיני מתיקה דאינו מברך עליהו ברכת-המזון בדלא קבע עליהו. ודע דפת שנאפה במי-

(צה) אין לברך עליו, ואין לאכול רק תוך הסעודה, כמו שנתבאר (דעת עצמו):

הלכות דברים הנוהגים בסעודה

קס"ט דין שמש הסעודה, ובו ג' סעיפים:

א *כל דבר שמביאין לפני האדם (א) שיש לו ריח והאדם תאב לו, (ב) *צריך ליתן ממנו (ג) *לשמש (ב) מיד. ומדת חסידות הוא ליתן לו *מיד (ד) מכל מין (ג) ומין. (ה) יולא יתן לו כל זמן שהכוס (ו) בידו או (ז) ביד בעל-הבית (ודוקא לשמש, אבל לאחר שבסעודה מותר (ח) ליתן (ג) בכי האי גוונא) (הרי"י ס"פ אלו דברים). **י** ואסור (ט) ליתן לו פרוסת פת אלא-אם-כן יודע בו שנטל

באר היטב

המאכל לא מהני תנאי כיון שהטעם משום צערא; ודוקא בשמש שעומד ומשמש בסעודה כמ"ש רש"י, אבל אם הוא מיטב בשולחן לית לן בה, ע"כ, ע"ש ונבסימן קע ס"ק ח כתב: אפילו אינו משמש בסעודה רק מבשל האוכל, אפילו אין מזונותיו עליו: (ג) בכזה"ג. דאין בעה"ב מקפיד אם אורח א' נותן לחבירו מאחר שזימן כולם, ולאחר שלא זימן

(ב) מיד. פי' דבר מועט: (ג) ומין. ואם התנה עמו בשעת שכירתו שיתן לו מזונות כשאר בני הבית א"צ ליתן לו מכל מין ומין רק ממין שיש לו ריח, ומה"ט אין אנו נוהגים ליתן לשמש מכל מין ומין, וגם אנו מניחים לעבדים להוליך עלינו אחרינו לבית-המרחץ ולנעול מנעלינו, דהוי כאלו התנה בכך, של"ה. וכתב המ"א: ונ"ל דבענין

משנה ברורה

ויבש אין להחמיר אפילו נתערב בו מים: (צה) אין לברך עליו וכו'. היינו אפילו קבע סעודה עליהו, דדבר זה תליא בפלוגתא הנ"ל בסעיף יג, דלדעה ראשונה, כיון שנתבשל במשקה יצא מתורת לחם לגמרי ובכל ענין מברך עליו רק 'בורא מיני מזונות', ולדעה שניה, כיון דגילוש כלילה עבה והיה עליו שם עיסה גמורה, תו לא נפקע ממנה על-ידי הבישול והטיגון ומברך עליו 'המוציא' (פס) בכל ענין, ועל-כן אין כדאי לירא שמים לברך עליו, ולאכול כי אם תוך הסעודה, וכדלעיל בסעיף יג:

ביאור הלכה

* כל דבר וכו'. היינו אפילו הביאו לו כמה מינים שיש בו ריחא וקיוהא צריך ליתן לו מכל דבר [כן משמע בגמרא, עיין שם]: * צריך ליתן ממנו וכו'. ומסתברא דכשיש לו משרת שהשכירו לשנה, ואמר לו בתחלה שאימת שתביא לי דבר שיש בו קיוהא וריחא אני מרשה לך שתטעום מתחלה, דסגי בזה: * לשמש. ואפילו אינו משמש בסעודה רק מבשל המאכל, ואפילו אין מזונותיו עליו [מ"א לקמן בסימן קע ס"ק ח]. ובש"ס משמע עוד ביותר, דאפילו באדם דעלמא שאינו משמשו, אם אירע שעומד שם בשעה שמביאין לו דבר ריחא וקיוהא, צריך ליתן לו מעט לטעום כדי שלא יבוא לידי סכנה. והש"ס במימרא דרב הונא שם וכן השולחן-ערוך דנקטו דינם בשמש, אפשר משום דאורחא דמילתא נקטי, שהשמש בוודאי עומד שם בשעה שמביאו, מה שאין כן באדם אחר אינו דרך שיושב בשעה שאוכלין. ואפשר דמטעם זה, המנהג בכל ישראל כשאדם נכנס לבית חבירו בשעה שאוכלין, קורין לו לאכול: * מיד. עיין במשנה ברורה. ונוטה הדבר דכל דין זה הוא

א (א) שיש לו ריח. או (ב) קיוהא, דהיינו טעם חמוץ [גמרא]: (ב) צריך ליתן וכו'. דדבר שיש לו ריח, מוזק לאדם כשאוכלין בפניו והוא תאב לו ואין נותנין לו מיד, אבל דבר שאין לו ריח, יכול לאכול תחלה ואחר-כך יתן לשמש, כדלקמן בסימן קע סעיף ג: (ג) לשמש מיד. וכדבר מועט (ג) סגי, דבזה נמי מתיישבא דעתו. וכתבו האחרונים, דאפילו אם התנה עם משרתו בשעת שכירתו לפטור עצמו מזה, (ג) לא מהני התנאי. ודוקא בשמש שעומד ומשמש ואינו אוכל עמהם ביחד, (ד) אבל אם גם הוא מיטב על השולחן עמהם, לא צריך לאקדומי. איתא בגמרא, דמי שהריח ריח מאכל והוא מתאוה לו, אם אינו יכול להשיגו, כל רוק שיבוא לתוך פיו מחמת תאות האוכל לא יבלע, דיוכל לבוא לידי סכנה על-ידי זה, אלא ישליך הרוק מפיו: (ד) מכל מין ומין. היינו (ה) אפילו בדבר דלית ביה ריחא וקיוהא, דעל-כל-פנים גם בזה מצטער הוא כשרואה שארי אנשים אוכלין והוא אינו אוכל: (ה) ולא יתן לו. קאי (ו) אאחד מן המסובין: (ו) בידו. ביד (ו) השמש, דשמא מתוך שהוא טרוד בלקיחת הפרוסה ישפך הכוס שמביא לשולחן. ויש מפרשים, דאף כשהכוס ביד אורח לא יתן באותה שעה לשמש, דשמא ירגיש האורח בבעל-הבית שמביט עליו בעין רעה (משום דשמא יחסר לאורחים) ומרתת וישפך הכוס מידו: (ז) ביד בעל-הבית. כנוצר לעיל, דשמא יקפיד בעל-הבית, ומתוך כעסו ישפך הכוס מידו ויהיה קלקלה בסעודה. יש אומרים, (ח) דאף בעל-הבית בעצמו לא יתן לשמש כשהכוס ביד השמש, גם-כן מטעם הנ"ל, דמתוך שהוא טרוד בלקיחת הפרוסה ישפך הכוס מידו ויהיה קלקלה וגנאי להמסובין בסעודה: (ח) ליתן בכי האי גוונא. פירוש, דשאר בני הסעודה יכולין לתת זה לזה כשהכוס ביד בעל-הבית, (ט) שמאחר שהוא זימן אותם אינו מקפיד כמה שהם נותנים זה לזה ולא חיישינן לקלקלה (תר"י); ומוכח מזה (י) דלאחר שלא זימן אסור ליתן (אחרונים): (ט) ליתן לו וכו'. פירוש, (י"א) להשמש, דחיישינן שמא מתוך טרדתו ישכח מליטול ידיו, אבל באחר לא חיישינן לזה, אלא-אם-כן רואהו שרוצה לאכול בלי נטילה. (י"ב) ויש

שער הציון

(פס) היינו אפילו בלא קבע, וכמו שכתבנו למעלה בסעיף יג במשנה ברורה: (ב) רש"י שם, שכוונת הגמרא או קיוהא, וכן כתב בלבוש: (ג) מגן-אברהם ואליה רבה ומגן-גבורים, דלא כפרי-מגדים: (ג) ולפי זה גם בימינו, אפילו אם נימא דהרי כהנה כיון שכל מזונותיה עליו כשאר בני-ביתו, גם-כן לא מהני [אם לא שהמנהג הוא שיושבת עמו על השולחן, וכדלקמיה], וצריך ליהרהר בזה: (ד) אחרונים: (ה) אחרונים, וכן משמע מסתימת לשון הרמב"ם פרק ז מהלכות ברכות, וכן מבואר בקיצור פסקי הרא"ש בפרק אף על פי: (ו) רש"י: (ז) מגן-אברהם וש"א: (ח) עיין בלבושי-שרד ופרי-מגדים: (ט) כשהכוס ביד האורח אפשר דלא שייך באורח טעמא דסריד בפרוסה כמו בשמש, ועיין בפרי-מגדים ובמאמר-מרדכי בזה: (י) היינו אפילו כשאין הכוס בידו אין ליתן לו פרוסה, דאין אורח מניס אורח: [פמ"ג]: (י"א) מגן-אברהם ממשמעות רש"י באלפסי פרק אלו-דברים, וכן סתם החי"אדם להקל בזה, והרמב"ם לא העתיק כלל דינא דרב לענין שמש, רק העתיק לשון הברייתא דמשמע משם דוקא כשיודע שלא נטל ידיו, עיין שם בפרק ז מהלכות ברכות דין יט: (י"ב) תלמידי רבינו יונה: